

Yazma Eserlerin Bibliyografik Denetimi

The Bibliographic Control of Manuscripts

Hakan BAHADIR

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Bahadır, H. (2020). Yazma eserlerin bibliyografik denetimi [Yazma eserlerin bibliyografik denetimi, F. Rukancı, H. Anameriç, K. Tuzcu (Yazar)]. *Bilgi Dünyası*, 21(2), 433-437. doi: 10.15612/BD.2020.589

Makale türü / Paper type: Kitap Tanıtımı / *Book Review*

Doi: 10.15612/BD.2020.589

Geliş Tarihi / Received: 25.12.2020

Kabul Tarihi / Accepted: 29.12.2020

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 31.12.2020

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / University and Research Librarians Association

Posta Adresi / Postal Address: Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY

Tel: +90 312 430 03 61; Faks / Fax: +90 312 430 03 61; E-posta / E-mail: bilgi@bd.org.tr

Web: <http://www.bd.org.tr/index.php/bd/index>

TANITIM - ELEŞTİRİ / REVIEWS

Kitap Tanıtımı / Book Review

Yazma Eserlerin Bibliyografik Denetimi **The Bibliographic Control of Manuscripts**

Fatih Rukancı, Hakan Anameriç, Kemal Tuzcu (2016)
Ankara: Hiperlink, 2016, 421 s.
ISBN 978-605-9143-16-5

In the absence of the printing press, books were written by hand. In some places, the printing press started to be used later. Manuscripts came to the fore in these regions. These works are of great cultural and historical significance. This book, which was introduced, aimed to examine the manuscripts in terms of technique and content. It has become a reference book for people who want to do research on this subject.

Matbaa yaygınlaşmadan önce bilginin korunması ve gelecek nesillere aktarılması görevini üstlenen yazma ve nadir eserler bir toplumun hafızası niteliğindedir. Bu kıymetli eserleri sadece koruyup restore etmekle kalmayıp araştırmacıların kullanımına sunulması da gerekmektedir. Bunun için yazma ve nadir eserlerin uluslararası standartlara uygun tanımlanması gerekmektedir. Tanıtımı yapılan bu kitap bir yazma eserin baştan sona tüm özelliklerini anlatmanın yanı sıra bibliyografik olarak nasıl tanımlanması ve kataloglanması gerektiğine dair bilgiler sunmaktadır. Dolayısıyla bu kitap yazma eserlerle ilgilenen araştırmacılar ve bu konuda uzmanlaşmak isteyen kişiler için ilk başvurulacak eserlerden biri haline gelmiştir diyebiliriz. Kitabın yazarları Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünden Prof. Dr. Fatih Rukancı, Prof. Dr. Hakan Anameriç ve yine aynı üniversitenin Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim dalından Prof. Dr. Kemal Tuzcu'dur.

Farklı alanlardan akademisyenlerin kitaba katkı sağlaması yazma ve nadir eserlerle ilgili bir çalışma yapılabilmesi için farklı disiplinlerin ortaklaşa çalışmasının önemini de göstermektedir. Yazma eserleri hem teknik olarak niteleyebilmek hem de dil bilim açısından inceleyebilmek eksiksiz tanımlanabilmesine katkı sağlayacaktır. Kitabı yayına hazırlayan ise Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümünden Dr. Nevzat Özel'dir.

Yazma ve nadir eserler basılı kitaplardan farklı olarak kaybolduğu zaman kültürel olarak büyük bir eksiklik yaratacak kitaplardır. Bunun sebebi bibliyografik denetiminin tam ve doğru olarak yapılarak öneminin ortaya çıkarılması bu eserlerin korunmasını sağlayacaktır. Yazma ve nadir eserlerin bibliyografik denetimi basılı eserlere göre farklılık göstermektedir. Bunun için tek bir alanda çalışan uzmanlar yerine birçok farklı disiplinin bir araya gelmesi doğru tanımlama için önemlidir. Kitapta dikkat çekildiği üzere bibliyografik denetim işlemleri bir bilgi ve belge yöneticisinin denetiminde gerçekleşmelidir. Tarihçiler, edebiyatçılar veya dil bilimcilerin konuyla ilgili bilgi birikimleri bir bilgi uzmanının yol göstericiliği sayesinde anlamlı olabilir.

Yazma ve nadir eserlerin öneminden bahsedilerek giriş yapılan kitap 12 bölümden oluşmaktadır. Yazma eserlerin iç düzeni, nüsha özelliği, yazma eserlerin fiziksel ve sanatsal özellikleri, yazma eser türleri, yazma eserlerde bibliyografik niteleme gibi konular ayrıntılı olarak işlenmektedir. Yazma eser örnekleri başlığı altında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi kütüphanesinde bulunan yazma eserlerden faydalanarak birçok yazma eser örneği sunulmaktadır. Bu yöntem görsel zenginlik açısından konunun daha iyi aktarılmasına yardımcı olmaktadır. Bir diğer bölümde ise yazma eserlerin bibliyografik denetiminde yararlanılması gereken kaynaklar ve katalog örneklerinden bahsedilmektedir.

Kitabın ilk bölümü olan giriş kısmında yazma ve nadir eserlerin öneminden bahsedilmektedir. Kaybolduğu zaman tekrar oluşturulmasının zor ya da imkânsız olduğu vurgulanarak bu eserlerin maddi ve manevi değerlerinin çok yüksek olduğu belirtilmektedir. Yazma eserler uygun koşullarda saklanmadığı takdirde üzerindeki sanatsal yapıları ve içeriği belirli bir süre sonra kullanılamaz hale gelebilir. Bunun önüne geçilebilmesi için bu eserlerin tanımlanmasının yapılabirer kültür hazinesi olarak saklanması gerekmektedir.

Kitabın ikinci bölümünde yazma eserlerin iç düzeni anlatılmaktadır. Yazma ve nadir eserlerin manzum veya mensur eser şeklinde bir ayrımının olduğu belirtilmektedir. Bu ayrımlar sayesinde bir yazma eserin baştan sona hangi düzen içerisinde gittiğine dair bilgi sahibi olunabilir. Buradaki önemli nokta ise yazma eserlerin her birinin kendisine ait özelliklerinin olabileceği, bu düzenin eserden esere farklılık gösterebileceğidir. Yine de yazma ve nadir eserlere ait genel özelliklerin bilinmesi araştırmacılar için bir kolaylık sağlayacaktır. Kitabın bu bölümlerinin dikkatle incelenmesi yazma eserlerin bibliyografik nitelenmesi açısından (kitap adı, yazar adı vs.) önemlidir.

Kitabın üçüncü bölümünde yazma eserlerde nüsha özellikleri anlatılmaktadır. Bu bölüm yazma eserlerin maddi ve manevi değerini göstermektedir. Bir yazma eserin bilinen tek nüsha olması veya kitabın yazarı tarafından yazılmış olması basılı kitaplara göre farklılığını belirginleştiren, değerini arttıran özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuyla bağlantılı olarak yazma eserlerin fiziksel ve sanatsal özellikleri ayrıntılı başlıklar halinde incelenmektedir. El yazması olan bu eserlerde süsleme sanatı ön plana çıkmış ve eserin değerini artıran bir etken olmuştur. Burada tezhip, minyatür ve cilt özellikleri anlatıldıktan sonra yazma eserlerin diğer bir önemli özelliği olan hat sanatından bahsedilmektedir. Yazma eserlerde çeşitli yazı türleri (sülüs, nesih vb.) kullanılmış ve zamanla bunların kuralları oluşmuştur. Yazma ve nadir eserlerin özelliklerine göre hangi yazı türünün kullanıldığı anlatılan bu bölümde yazı örnekleri fotoğraflarla gösterilmektedir.

Kitabın dördüncü bölümünde yazma eserlerin fiziksel ve sanatsal özellikleri anlatılmaktadır. Yazma eserlerin bu özellikler açısından incelenmesi ayrıntılı katalog oluşturulması konusunda büyük fayda sağlamaktadır. Bu sayede bir yazma eser tanımlanarak kütüphanecilik standartlarına göre sınıflandırılabilir.

Kitabın beşinci bölümünde yazma eser türleri anlatılmaktadır. Yazma eserlerin te'lif, şerh, tercüme gibi çeşitli türlerinden bahsedilerek özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.

Kitabın altıncı bölümünde yazma eserlerde bibliyografik niteleme konusu ele alınmaktadır. Bu bölümde yazma eserlerde niteleme yapılırken nelere dikkat edilmeli, ayrıntılı tanımlama yapmanın faydaları gibi konulara değinilmektedir. Basılı eserlere göre farklı özellikler taşıyan yazma eserlerin niteleme alanları da farklılık göstermektedir. Bugünkü anlamda yazar adı, eser adı, eserin yazıldığı tarih gibi bazı alanlar benzerlik gösterse de müstensih, müzehhip, eserin mürekkep rengi, yazı türü gibi özellikler sadece yazma eserlere özgü niteleme alanları olarak sayılabilir. Bu niteleme alanlarının tespitinde ve tanımlanmasında eserin hangi bölümlerinin dikkatle incelenmesi gerektiği anlatılarak kataloglama çalışmaları için bir yol gösterici olunmaktadır.

Kitabın yedinci bölümünde yazma eser örnekleri gösterilmektedir. Bu bölümde çeşitli yazma eser görüntülerine yer verilerek araştırmacılara hangi bölümün nerede olduğuna dair bilgi verilmektedir. Özellikle bazı kısımların işaretlenerek latin harflerine aktarılması yazma eserlerin tanınması adına önemli bir kolaylık sağlamaktadır.

Kitabın sekizinci bölümünde yazma eserlerin bibliyografik denetimi ve yararlanılması gereken kaynaklar ve katalog örnekleri anlatılmaktadır. Bu bölümde İslam dünyasında ve Osmanlılarda kitap kültürü, yurt içi ve yurt dışında yapılan yazma eser katalog çalışmalarından bahsedilerek yazma eserler için hazırlanan katalog örnekleri gösterilmektedir. Kitapta yazma eserlerden katalog örneklerinin bulunması özellikle kataloglama yapacak kütüphaneciler için bir avantaj olmuştur. Yazma eser kültürü

İslam dünyasında özellikle Osmanlılar döneminden bizlere kalan birer kültür mirası olduğu için o dönemlerdeki kitap kültürü ve kütüphanelerin ne gibi işlevleri olduğu da bu bölümde anlatılmaktadır. Yazma eserler İslam coğrafyasında üretildiği halde çeşitli sebeplerle batıda birçok farklı noktaya götürülmüştür. Buradan hareketle yurt dışındaki yazma eserlerin neler olduğunu belirten katalog çalışmalarının özelliklerinden bahsedilmektedir. Bir yazma eserin özelliğinin tam olarak belirlenebilmesi için bilinen tüm kataloglardan o eserin karşılaştırmasının yapılması gerekir. Bu açıdan yurt içi ve yurt dışındaki yazma eser katalog çalışmaları bibliyografik nitelendirme açısından son derece önemlidir.

Kitabın dokuzuncu bölümü sonuç ve değerlendirme kısmıdır. Yazma eserler hakkında genel bir değerlendirmenin yapıldığı bölümde, bu eserler için önerilen nitelendirme alanları sıralanmaktadır.

Kitabın onuncu bölümü ekler kısmından oluşmaktadır. Bu bölümde konuyla ilgili çeşitli arşiv belgeleri, yazma eser bibliyografik künye fişi örnekleri sunulmaktadır.

Kitabın on birinci bölümünde resimler listesi bulunmaktadır. Bu bölümde kitabın içinde bulunan yazma eser örneklerinin hangi eserlere ait olduğu hakkında bilgiler verilmektedir.

Kitabın on ikinci bölümünde yazma eser örneklerine ilişkin bibliyografik kimlikler bulunmaktadır. Farklı yazma eserlere ait olan bu örnekler konunun pratiğe dökülerek yapılacak yeni çalışmalara yol göstermesi açısından önemlidir.

Sonuç olarak yazma ve nadir eserleri tarihi, kültürel, sanatsal, dil bilim ve kütüphanecilik gibi birçok farklı açıdan inceleyen eser bünyesinde yazma eserleri barındıran kurumlar için başvurulacak ilk kitaplardan biri olma özelliğini kazanmıştır.

Hakan BAHADIR

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Bilgi ve Belge Yönetimi
e-posta: hbahadr.61@gmail.com